

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 52. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360074784.pdf> (tilgået 27. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Og Tanken frigøres. Den enkelte myndigblevne Personlighed føler sig ikke som Led eller Del af et større Hele, men som 53 en lille Verden, der i formindsket Maalestok afspejler hele den store. Lige saa mange Individier, lige saa mange Spejle, i hvilke Verdensaltet opfanges. Men paa samme Tid som Tanken saaledes har faaet Mod til at forstaa, ikke stykkevis men paa en Alt omfattende Maade, er Evnen ikke vokset med Modet, og nu som før raver Menneskeheden i det uendelige Mørke. Paa de gamle Spørgsmaal, hvorfor Mennesket fødes, hvorfor det lever, hvad det Hele fører til, synes Svaret, forsaavidt man skelner det, utilfredsstillende og nedslaaende, et pessimistisk Svar. Tidligere fødtes Mennesket ind i en bestemt uanfægtet Trosbekendelse, der dikterede ham sikre, ad overnaturlig Vej erhvervede, trøstende og forjættende Svar. I det attende Aarhundrede, da Trosbekendelserne var opgivne, fødtes Aanderne ind i en næsten ligesaa dogmatisk og i ethvert Tilfælde ligesaa begejstrende Tro paa Civilisationens da herskende Tanker, paa Oplysningens frelsende Magt, og man levede i Forjættelserne om den Lykke og Harmoni, der vilde udbrede sig over Jorden, naar Filosofernes Overbevisning først var trængt igennem. Nu ved Begyndelsen af det 19de Aarhundrede var ogsaa denne Tillid undergravet; Historiens Lære syntes den, at ogsaa denne Vej førte til Intet, og Forvirringen i Sindene var ligesaa stor som i en Hær, der midt under et Slag faar pludselig Gontraordre. De Aander, der leder Bevægelsen ind i de gamle religiøse Spor, staar ikke en Gang selv mere paa de gamle Trossamfunds Standpunkt; de har selv faa Aar forud været Voltairianere eller Tilhængere af Rousseaus Deisme; hos dem alle er den nye Religiositet tilkæmpet eller tilræsonneret. Deri ligger det, at den aandelige Bevægelse hos de Skribenter, der indleder det nye Aarhundrede, er saa hæmmet og saa stækket. Alfred de Musset har gengivet det Indtryk, de gør, ved et træffende Billede: Evigheden, siger han, ligner en stor Ørnerede, ud fra hvilken Aarhundrederne som Ørneunger flyver for hvert efter sin Tur at gennemfare Altet. Nu er det vort, som er kommet til Redens Rand; det stirrer ud, men man har klippet dets Vinger, og det venter Døden, skuende ud i det uendelige Rum, ud i hvilket det ikke formaar at svinge sig.